

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Agathus de bello Gotthorum et aliis peregrinis historiis

Agathias <Scholasticus>

Romae, 1516

Liber primvs

[urn:nbn:de:bsz:31-270861](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-270861)

LIBER PRIMVS
 TAGATHIVS DE BELLO GÖTTHORVM
 & alijs peregrinis Historijs per Christophorum per
 sona Romanum priorem Sanctę Balbinę e
 Græco in Latinum traductus.

Peræ pretium in Bello Victorię bellorum
 sunt Trophęa / vrbiumq; ex ædifi- appendi-
 cationes / & ornamenta / cuncta de- ces,
 niq; que vel magnitudine præstet /
 vel digna sint laude: hæc ferme &
 istiusmodi cætera adeptis iã & glo-
 riam afferunt / & voluptatē / mor-
 tuos vero / & ad vitam aliã abeun-
 tes / haud quãq; sequi facile volūt /
 quin potius obliuio mox interueni

ens: occultando auertit veros rerum gestarū euentus: & ubi e vi-
 ta excesserint qui eas nouerunt / abscedit simul & fugit vna ob-
 litterata cognitio sic fit vt nuda recordatio quædã & simplex inu-
 tilis sit & plane inconstans: ita vt nequeat prorsus in longum extē-
 di tempus: imple vero haud quãq; existimauerim vllos hominum /
 aut pro patria subijisse picula / aut alios suscepisse labores: cū essēt
 non nescij: quod si vel res maximas gesserint deperituram secum
 vna quandoq; & gloriam esse defluxuramq; breui: vt que eorū
 dūtaxat vitæ curriculo dimensa sit: nisi quis vt apparet: prouidē-
 tia quadam diuinæ naturæ obfirmate fragilitatē que historia in-
 sunt: que ex ea sperantur: supinduxerit bona. Non. n. coronæ
 ob gratiam que ex oleastro selinoue cōstet Olympionicæ Athle-
 tē in palestris exuebantur: nec bello boni decertatores exuuiarū
 de causa assequendarum / & futuri mox lucri auiditate: in prom-
 pta sese & aperta discrimina ingerunt: sed ob firmiorē immorta-
 lemque gloriam / qua frui haud sane aliter queūt: nisi accedat histo-
 ria: que ipsos faciat immortales: non vt Zamolxidis instituta &
 getica desipientia faciūt: sed modo quodam diuino & immortalī
 & quo solo mortalia ista viuere perpetuo possunt: nō igitur faci-
 le fuerit omnia explicare aut enumerare: quot bonis historia hu-
 manā expleat vitam & sūmatim vt dicā. ciuili philosophia haud

Humanę
 memorię
 lapsus.

Historiæ
 vtilitas.

LIBER

longe inferiorem hanc duxerim: ni forte plus aliqd conferat: Sic quidem hęc ipsa historia haud secus ac domina: nec nutabunda quidem nec adulatrix iubet plerumq; & plane constituit: quibus nam sit inherendū queque sint fugienda: & perinde necessitatē prae suadendo immisceat in animos sedum insinuat virtutemq; collocat: vbi plurimū allucibili vitur oratione: vel exemplo: & varietate: veluti condimentis quae narrantur excollit: ea dicendo confirmās in quibus homines rectiore consilio vsi: vel equitate probatiores sint redditi: vel forte pro cuiusq; sententia: siue fortuna duce & hac aduersante: falsi quādoq; a recto decoroq; aberrauerint: nā mortaliū animis est illud prae cipue insitū: vt ad virtutem indinēt & vltro hanc appetant. Ipse igitur hoc iam pridem animaduertēs & admiranda esse maximū in modū ratus: collaudandos existimaui: vt in omnes beneficos: q; tale aliquid scribendo elaborarunt: sed mihi haud quāq; ante hac visum: id vt laboris aggrederer: vel a principio attentarē: fuerā namq; vel in primeua illa mea etatula: heroicis modulationibus apprime deditus: & poeticę artis suavitudinibus delectabar: atq; adeo: vt in hexametro breuia poemata quaedam ediderim quae daphnica nuncupantur amatorijs fabulis variata nonnullis: & eiusmodi plena deceptiunculis. Et sane tum primū dignū id laude videbatur: & nihil ingrātū: si ea que apud quosdam recens conscripta essent: nec in apertū a nonnullis vt multisantibus ederentur in vnū: vt cunq; liceret colligerem & singula queq; ordine suo distincta perscriberem: & id qdem mihi sedulo factitatū: haec igitur nostra etate: vbi magna vnde quaq; terrarū bella ex insperato contigerit erupisse: exciriq; sedibus suis barbarorū nationes non paucas: & rerū gestarū fidem vix sapientium: absurdiores constet fuisse euentus: temerariosq; & diuersos fortunę casus: generationes preterea ad internicionē attritas: & vrbes captas: traductosq; alio incolas / atq; adeo vt commota omnia sint: timor incessit animū: ne forte haud quāq; par sit ea facta que vt ingentia sunt & miranda: ita & posteris profutura: inexplicata relinquere ac silentio preterire. Quo circa non indecens fore existimaui: vt cūq; illa periclitando perscribere: ne omnis vita in fabulis & superuacaneo quodam labore cōsumeretur: & quamuis haud prius me ad historiam conscribendā contulerim:

autor ab
inicio po-
etices stu-
diosus,

causę que
autorem
ad histo-
riā scribē-
dā impule-
runt,

PRIMVS

quod Iustinus ipse & iunior Iustiniano: suo iam fato perfunctio imperium gubernaret; recurrā tamen ad tempora ipsa superiora ita ut quę alius nemo scribendo elaborauit; propriū opus facturū sim tametsi pleraque Iustiniani tempore gesta; quę Procopius Cęsariensis rhetor diligenter conscripsit; prætereunda nunc videantur ut per eū sufficienter iam explicata quę vero deinceps sunt subsecuta; pro viribus mihi narranda desumpsi. Ceterū Procopius ab Archadij morte exorsus historiam est; qui Isidigerti persarum regi & imperij procurationem; & Theodori filij curam reliquit; & ab his insuper quę urbano Perozoque acciderent. Narrat præterea quemadmodum Cauades Imperator creatus regno priuatus sit; quod statim recuperarit. Vtque & Amidam Anastasius Romanorum rex ceperit; & post hunc: Item Iustinus Imperator & senior eadē in re vt plurimū insudarit. Post hæc Persarum prælia explicata; & quę Iustinianus Imperator aduersus Cauadē Chosroemque reges circa Syriam Armeniamque; & per Pelasgorum confinia gesserit; utque Vandalorum gelimer; id loco est nomen. Carchedonque vrbs; & Afrorū regio omnis per bonifacium Gesericūque præfectos post defectionē multis post annis Iustiniano in seruitutē concesserint; cum alias quondā sub Romanorum fuissent imperio; deletisque Vandalis; quę nam gens illa siue intulerit; siue ppeffa sit mala; cū in lybia & multis in locis contra Romanos acie instructa processerit; utque Stateras ille & Gontharis; & si partium Romanorum fuissent. Tyranni tū iam facti ingentium calamitatum & seditio-num lybijs causam præbuere. Nec prius sedata sint mala quę viri isti deperderentur. Ciuilem præterea scribit byzantiij aduersus Imperatorem seditionē exortam; maximū processisse in malum; & damno rempublicā affectisse; factaque per Vnnoque incursiones; quę ea tempestate histrum flumen transgressi Romanū imperiū acerbissime deuastarint. Illyrios Thessalosque & Europeę alia pleraque depopulati; & Asię partem nonnullam; in Helespontū transferint. Suroreque Vrbes; in Syria Berriaque; & ad Orontē fluuiū Antiochiam hostiliter fuisse a Chosroho persarum rege deletas. Edessemque ciuitatē obsessam; a qua postmodum depulsus abiecerit. Poterunt igitur ex Procopij scriptis non solum hæc noscitari. Sed ethiopum Omeritarūque acies peruideri; & causa simul cur utreque

Scripturū se esse quod aliorum nullus conscripsit. Procopius us auctor quod scripserit.

Carhedon vrbs

LIBER

hegentes ad inimicitias venerint. Quā multa ille de morbo pesti-
 lentissimo dissevit; qui tunc tēporis in genus humanū irrepserat.
 & q̄ absurda cū eo simul inuaserint. Poterit deinceps ex eodē ip-
 so Procopio colligi: quē admodū multa & strenue Romanus ex-
 ercitus circa Alazorū castella: & petre p̄sidiū aduersus Cho-
 rianē: & Mermeroem per sarūq; multitudinē gesserit. Porro trās
 gressus ad occidentis plagā: haud qua q̄ p̄terijt / Theodoricum
 gotthorum regē excessisse e vita: eiusq; filiū Aminundā per theu-
 datum quendā occisum: vnde & Gothicum bellū eruperit. Nec
 plane ommissit, Vittigē quempiā qui post theudatū Gotthorum
 potitus imperio est: per Bellisarium p̄fectū: post multa certā-
 mina bello fuisse deuictū. Byzantiūq; demū ad Imperatorē trās-
 misit, Siciliamq; & Romā & vniuersam Italiā barbaris pere-
 grinis eiectis: iterato patriū & pristinū decus recuperasse: Nar-
 setemq; eunuchū liberē mox potestatis p̄fectū: aduersus Totil-
 lam gotthorū imperatorem creatum egregie bella gessisse: post
 hunc Phredigerū Teiam gotthorū suscepto imperio fuisse haud
 longe post interfectum: hęc omnia ad annum vsq; vigesimum se-
 xtum imperij Iustiniāni sunt gesta. Deniq; procopius Rhetorin-
 his finem historiē fecit: ipse vero ad ea que ex his ipsis dependent:
 & subsequuta postmodum sunt: explicanda accedam: hincq; mihi
 initium historiē sumam.

Ann^o. xx
 vi. Iustini
 ani Imp.

INITIVM HISTORIÆ

TEIAS post Totillā Gotthorū dux factus: in vnū contra-
 ctis iam exercitibus aduersus Narsetem: Romanoq; vni-
 uersis viribus bellum parauit: in eoq; ad internicionē deuic-
 tus p̄lians cadit. Qui vero ex p̄lio etsi non multi superfuere.
 Romanis instantibus: nec fugę spatium permittentibus: crebris tū
 oppressi incurisionibus: vbi in loca aridiora se coegissent: a Nar-
 sete has pacis acceperē cōditiones: vt suas terras libere & sine for-
 midine regerent: Romanorū tamen imperatori obedienter tribu-
 ta dependerent. Cum itaq; hisce in locis res prospere cederent: vis-
 sum est omnibus belli finem Italiā decetero habiturā. Cum id
 alioquin alterius belli principium esset: atq; adeo vt plane autumē
 nunq; nostrum id seculum mala huiusmodi relictura: sed permā-
 sūra perpetuo: & in maius hęc semper auctum iri: quoad huma-

Teias ca-
 dit.

Pacis cō-
 ditiones
 cum got-
 this.

PRIMVS

na hec natura perſiterit: quandoquidem vel a principio: vt ita dixerim: cum vita ſimul mortalium inuectia ſint prelia: & ſane poetica omnis & queuis hiftoria bellorum ſunt plene. Nec aliud es in his comperturus vberius proditum. Cuius rei cauſam haud quaquam: vt volunt plerique: aſtrorum eſſe decuſus vel fatum, vel abſurdas quaſdam neceſſitates crediderim. Nam ſi fortuna in omnibus ſuperaret: demereturque & mortalibus arbitrari & velle: profectio inſtructiones omnes & artes diſciplinaſque vanas & plane inutiles iudicaremus: deperdereturque & euaneſceret: infructuoſaque foret ſpes recte viuentium. Haud tamen ita ſe habet: non enim deum qui mihi cognitionis ſit cauſa preliorum ducem eſſe: & ceditum conuenit: etiam namque qui & ſumme ſit bonitatis: & malorum abactor: homicidam eſſe: & prelijs delectari: Nec affirmanti quidem fidem ſum prebiturus. Sed in cupiditates & iniuſticias animi hominum ſponte labuntur: diſcordijsque & perturbationibus omnia complent. Hinc nimirum pernicijs affatim occurrit: nationesque diripiuntur mortalium: & mortes infinite exoriuntur. Hunc igitur in modum ea tempeſtate & Gotthi iſtis cum Romanis foederibus diuerſi mox abiere. Si quidem qui infra padum loca incolerent: in Thuſciam Liguriamque quocumque animus ferret: vel forte ſinguli inſueuiſſent mox abſceſſere. Alij vero pado traiecto circa Venetiam per caſtella & oppida diſpergebantur in quibus antea permanniſſent. Cum igitur Gotthorum hoc ſtatu res eſſent: perdecuiſſet hos haud dubie re ipſa & factis vt confirmarent quae iureiurando ſanxiſſent: ſuaque ſecurius iam poſſidentes a diuturnis periculis vindicarent: vt aliquando tandem a malis respirarent preteritis. At contra hi cum ſe ad breue continuiffent res nouandi percupidij: vel denuo aggredi bellum parabant: ſuis tamen hi viribus parum confiſſi: cum ſe pares Romanis minus exiſtimarent: conſeſſim ad Francos ſe contulerunt. Longe melius preſentia proceſſura ſibi hoc paratorati: vtilitatemque ex eo eſſe ad omnia ſuffecturam: ſi cum finitimis propinquisque ciuitatibus belli ſocietatem inirent: Sic fore vt hoſtes ocius debellarent. Eſt autem Francorum hec natio Italiae proxima: & terminis iuncta: Veteres tamen hos eſſe germanos dixere: quod vtiq; ex eo ſat liquet. Nam circa Romanum hi habitant: & huic propinquas incolunt terras: Galliarumque

Cur bella
ferere in a
tū homi
nibus.

gotthi res
nouas mo
liuntur.

Francorum
natio.
Francos eſſe
ſe germa
nos.

LIBER

Massilia maximam possident partem: non propriam sed vi & in posteram occupatam. Habent preterea Massiliam urbem: Ionum olim Coloniam. Hanc enim Phocenses quodam per medos sedibus suis abacti incoluere. Dario idaspis filio rege persarum regnante: nunc vero graeca ex urbe: reddita iam barbara est. Nam patrio illo reiecto & prisco viuendi modo imperantium vitur institutis. Tamen si hoc tempore videatur non admodum pristina dignitate defectior: nimirum cum germani haud quaquam sint ut plurimum barbarorum pastores. Sed Romanorum politia & alijs institutis & multis vitur: Hisdemque legibus viuunt: & ceteris item ut in conuentibus faciendis & nuptijs: medeliscum eadem statuunt. Sunt quippe omnes hi Christiani: & rectissime inter ceteros omnis opinionis: habent preterea per ciuitates antistites: sacerdotesque festos insuper haud secus: ac ipsi nos peragunt dies: & sane hi mihi & si cetera barbari: moribus tamen videntur quam optimis praediti: & maximum in modum ciuiles.

A ciuilitate. Nec quicquam habere quod a nobis hos faciat alienos: praeter vestitus barbari: & vocis innate sonum linguamque: quos equidem cum ob eorum virtutes: tum ob in ceteros equitatem: inter seque concordiam: mirum in modum admiratione a laudibus prosequor & magnifico. Nam & si ante hac sepe & nostris his quidem temporibus in principes tres. pluresve eorum sit partitum imperium: nunquam tamen in inuicem bella suscepisse hos constat: nec ciuili patriam sanguine inquinasse. Cum alioquin ubi magni esse videntur: & non imparaes aut dubij poterant. Ibidem & necessarium sit omnino & multis de causis inflatiores animos fieri: honorumque exortiri & primatus cupiditates: & infinitos alios animorum affectus: ut perturbatio nis ita & seditionum plenissimos. Apud hos tamen: & si diuisa imperia sint: nil prorsus offertur huiusmodi. Sed si qua forte de re inter principes oriatur contentio: Ceteri omnes ad bellum se parant: ut armis decertaturi: & ita instructi simul procedunt: quibus conspectis: Vtrinque dissidentium principum copiae: depositis e vestigio odijs: in gratiam redeunt: iussique parent: ut iure potius ea de quibus ambigitur quam armis decernant: alias vero si pergant suo se malo scirent decertaturos. Perinde haud quaquam par foret: nec patria id sineret consuetudo: ut pro priuatis inimicitijs detrimentum respublica ruinaeue patiat: his monti salagae mox soluunt: & arma deponunt: hoc

Massilia
fracis sub
est.

Germano
rum laudes

A si de cri
sti.

A ciuilitate.

A con
cordia prin
cipum.

Ritus ger
manorum i
componens
dis dissid
ijs.

PRIMVS

paçto pace conciliata placantur; ex tutoq; accessus & mutuo sūt
 vnaq; verfantur & odia abscessere. Sic fit vt inferiores & subditi
 iusticiā simul ac patriā colant. Principes vero vbi oportunū est &
 benignos se prebeāt; & facile obsequant. Vnde & vires cū habe
 ant/hī firmiores & legibus hīs dē vtantur: nulla rerū suarū facta
 iactura: q̄ multa sibi & sedulo vendicāt. Iusticia nanq; & caritas
 vbi cūq; inter mortales fouentur foelicē proculdubio rēpublicam
 reddūt: stabilem q; atq; adeo diu mansurā efficiunt; nec facile in
 iurię oportunā: vt capi ab hostibus queat. Franci igitur cū opti
 mū degāt id vitę genus: seipsos imprimis & proximos quosq; p
 uincunt: & ex parētibus filij regna suscipiūt. His vero p id tēpo
 ris quo ad se gothi oratores misissent reges tres erant. Sed haud
 quaç ab re fore existimauerim si istorū genus paulo altius repetē
 do: & breuiter enarrādo quę his antea cōtigissent in eos sit trans
 gressio nostra hęc desitura qui nā ea gothorū tēpestate imperio
 potirent. Cōstat sane Childebertū Clotariū Clodamirū ac The
 odoricū: germanos fratres fuisse. Hi itaq; patre defuncto in par
 tes quatuor partiti imperiū: quantū cognitōe capere potui: equā
 singuli partē ciuitatū & gentiū acceperē clothomerus vero haud
 longe post aduersus burgundiones q & gothicę sūt nationis du
 ctauit exercitū: qui cū suapte natura & insolēter esset ad res belli
 cas prōptior: pectus telo trāsuerberatus occidit: eo cadente mox
 Burgundiones coma animaduersa pfusione quę illi ad tergū pro
 tendebatur: sensere hostiū ducem se occidisse. Neq; enim fas erat
 francorū imperatoribus comā tondere. Sed a pueris intonsi ma
 nent: atq; adeo vt a tergo his defluāt crines. Nam a fronte discrimi
 nati vtrinq; ferunt. Nec sane turcorū more barbarorū q; impedi
 & squalidi sordidioresq; capilli his sunt vel alias calamistrati & in
 decenter perplexi: sed varia his superinfundunt vnguenta & dili
 genter pectendo expoliunt. Idq; perinde precipuū & regiū decus
 constitutū est solis vt regibus permittatur / nam subditi circuntō
 si sunt oēs: nec prolixior his coma concedit. Burgundiones igitur
 Clodamiri præcisum mox caput hostiū exercitibus ostenti: despe
 rare de summa rerū iam ceperant & ignauiter adeo eorū diffra
 cti sunt animi in eamq; trepidationē iam venerāt vt de cetero inire
 præliū recusarent: quo factū est vt victores; vti his visum est datis

iusticia &
 caritas.

Quatuor
 frēs fran
 corum re
 ges.

Francorū
 regum or
 natus.

Franci p
 ter reges
 circūton
 si.

B

LIBER

conditionibus & pro arbitrio pacti bello se liberarint. Francorū
 copie quia incolumes & integri oēs dimitterentur volentes ad sū-
 as se receperunt / sic itaq; Clodamiro occiso / quia nondū liberos
 suscepisset eius statim imperiū inter se partiti sunt fratres Theo-
 doricus vero haud multo post tempore morbo correptus interiit
 Theodiberto filio inter cetera bona prefecturę etiā dignitate res-
 licta q; paterno suscepto iam regno & alamanos bello prostravit /
 & gentes alias viciniore puicit nam & audacissimus erat & tur-
 bulentissimus ac preter modū cupidius discrimen omne adibat:
 vnde in ipso belli ardore qd̄ aduersus Totyllam Gotthorū ducē
 Romani susceperāt: Id Theodibertus animo agitabat & curabat
 enixius vt dum interea Narles in Italia & Romani simul exerci-
 tus labore & sollicitudine tenerentur. Ipse quā maximis posset for-
 tissimis & bellicosissimis copijs in vnū coactis ad Tracię regio-
 nem dūctaret: ibiq; oibus deuastatis Byzantiū regiam vrbem bel-
 lum transferret atq; adeo id consilij re ipsa & factis exequeretur
 apparatūq; superbiorem & p̄potentem insup̄ facitabat: vt vel
 ad Gepedas Longobardosq; & finitimas alias nationes: quosdā
 legarit vt secum hi omnes bellū susciperent: non enim ferendum
 esse existimabat Iustinianū imperatorē suis & imperatorijs præ-
 scriptionibus titulisq; Latine / Alamanice / Gepediceq; & Lon-
 gobardice & eiusmodi nūcupationibus prædicasse: se gentes has
 omnes & nationes subactas habere: & quemadmodū ipse hanc
 grauitur ferret iniuriā: ita & ceteros vt molestius tolerarent ora-
 bat: vt secum vna contumeliam passos: Ipse vero si expeditionem
 hanc ille fecisset non in bonū audaciam sibi cessuram crediderim
 nam siue in Thraciam siue in Illyricos ille dūctasset quandoquā-
 dem vtrobiq; omnino & necessario: erat futurū vt Romanas in-
 cideret copias cum ingnominia haud dubie erat delendus quod si
 hec ille animo demandasset: deinde id nolisset aut optasset vni-
 uersaq; & pro votis de se perfecisset: expediebat tñ se se vt auda-
 cie & temeritatis argueret qui furorem atq; dementiā fortitudi-
 nem duceret. Nam si haud quā eius vitę finis rem quā animo
 destinaret mox preuenisset: iter forte aggressus foret / sed cum in-
 terea venatum is isset mirę magnitudinis Taurus porrectis in al-
 tum cornibus ei obuiam venit erat aut is non ex pusillis hisce qui

Theodo-
 ici mors
 Theodi-
 bert⁹ rex

Theodi-
 bert⁹ fero-
 citas

Legati the-
 odiberti
 ad finiti-
 mas nati-
 ones

In titulos
 Iustiniani
 Cæs.

Taur⁹ sil-
 uestris,

PRIMVS

terram aratro scindunt: sed siluestris montatus ferusq; & cornu
 petens: & magna corporis mole: vnde quodcūq; obuū habet ob
 terendo occidit istiusmodi multi in his terris aluntur / vmbrosæ
 namq; ibi sunt siluæ densi montes loca; ipsa frigidiora: his om
 nibus suapte natura animal id delectatur: hunc namq; taurū The
 odibertus cū loco superiore in se ruentem vidisset: mox constitit
 vt venabulum obiecturus tum ille vbi in proximo fuit: cursu de
 latus & impetu arborem haud sane magnam fronte & cornibus
 impetit: quæ statim omnis concussa procubuit: simulq; ex ea in
 gens diffractus ramus & solo violēter impactus Theodiberti ca
 put afflixit: tum ille cum letifera esset & incurabili plaga affectus
 supinus mox cecidit: & vix dum domū delatus die eadem e vita ex
 cessit. Theodobaldus itaq; filius regnū suscepit / quem & si iuue
 nis admodū esset: & sub Pædagogo adhuc nutrire tur: lex tamen
 patria ad paternū regnū vocabat. Eo igitur tempe quo Teias suo
 perfunctus est fato & Gothicis rebus peregrina erant pnceps
 ria auxilia: apud francos Theodobaldus: & is qdem adolescentur
 lus Childebertusq; Clotarius reges Theodobaldū cōiunctissima
 iuxta leges Romanas cognatiōe patrui erāt ad hos tñ ga longius
 aberant haud quāq; eundū Gotthi existimarunt non tñ ex vniuer
 se gentis consensu: sed eorū qui iuxta padū tunc habitarent: nam
 ceteris Gotthis haud dubie erat res: hæc innotatio voluptati &
 status firmioris turbatio: percellebantur tñ futuri prænotione &
 fortunæ inequabilitatē extimescebāt / siquidem suspensis hi ani
 mis & dubijs essent expectando & rogitando quæ interea fierēt:
 cum alioquin eius sententiæ essent victoribus in ditionē vt cede
 rent: Gotthorū itaq; oratores vbi regi in conspectū venere: & ma
 gistratibus ceteris coram astiterē. ne se despicerent precabantur: a
 Romanis oppressos: sed secum si vna aduersus hos certamen sus
 ceperent gentēq; vt finitimā: ita & beniuolentiā coniunctissimā
 subleuarent: quæ ne euerteretur in discrimine esset. Monebāt præ
 terea nō minus & illis pmaxime id profuturū: si Romanis nil ces
 serint ad tam magnas vires euectis: sed enixe nunc ne vltra proue
 herentur coerceant: nam si Gotthorū genus omne procul abege
 rint: haud longe post vel aduersus francos venturos hos esse asse
 verabāt: Instauratur osq; pristina bella: nec fore vt honestior aliis

Theodiberti interitus.

Theodobaldus.

Gotthorū legati ad Theodobaldū legatorum oratio.

LIBER

qua causa ad auariciae prouocationem his desit: quin potius iure hi videbuntur & vos attemptasse: dum Marios & Camillos & Cæsarem plerisque commemorabunt ut qui bella quondam Priscis Germanis intulerint & trans Rhenū occupauerint: vniuersa hac via: non vim intulisse hi videbunt sed iure exercitus immisisse: ut nil alienum repetituri possessionem nec absimilem quidem contra nos alias quondam adinuēta occasione/ perinde Theodoricus qui Gothis post vndeuisimū regem tunc imperabat & nouas his sedes pararat: indecenter Italiam occupasset nostra omnia diripere ac nostrę gentis maiori parte occisa: Felicitū tūc hominū & primorū vxores liberoque indecentius abduxere/ tamen si non vi Theodoricus cepisset Italiam: sed Zenonis eorū imperatoris permisso successisset hanc ditionis: Cū nil profus ademisset Romanis. quippe qui Italia priuati iam essent quin potius Odoagro aduētito & peregrino strenue debellato tyranno belli iure quæ illius fuerat obtinuit: at hi ubi vim inferre iam poterant nihil ex equo mox agere sed Theodato primū Amalasantę ob gratiā infeliores esse/ idque belli principium & causam facere: atque adeo ut ne vel ad id tempestatis bellum id intermiserint: ut sed violenter omnia agunt & rapiunt Isti ergo sapientes haberi volunt & acerrimi deorum cultores / ut quod soli in terris iuste se vivere iactent/ ne itaque nos qui ista nunc patimur negligentię demū & nil oportune poeniteat vel erit ab hostibus his precauendū nec presens id tempus intermittendū quominus exercitū in hos bellicosū mox immittamus atque adeo e vestris imperatoribus quępiam belli peritum qui prelio aduersus Romanos optime gesto: hinc eos confestim propellat & quā celerissime saluas nobis terras has faciat. Si ita egeritis & Gothicę genti rem gratam facturū estis: ut quibus salutis eritis auctores populatoresque malorū: & vestra simul in tuto constituetis vel si nobis aliud nihil qui Romanis infensissimi sumus ex vestra propinquitate utilitatis accederet: Ad hæc autem & pecunię nobis innumera non modo Romanorū res populantibus: sed alię per nos dependuntur. Vbi vero legati dicendi finem fecere Theodobaldus ut erat adolescentulus abiectior quidē & plane imbellis: ac iam morbidus factus: ut qui corpore esset inualido legatis haud multum fauebat nec ferme dignum existimabat pro alienis calamita-

Theodosius
baldi in
tia.

PRIMVS

tibus proprijs vt sibi labores insumeret Leutaris tñ Bultinusq; & Leutaris
 si res ea regi minus placeret cū his foedera inierūt erant namq; hi & Bulti
 duo germani fratres; genere quidem Alemanni; sed apud francos nus fra
 vires quā maximas consecuti: ita vt suae genti Theodobaldi per tres Ale
 missū praesentent: Alemanni autē: si Asinid quadrato viro italicensi mani
 fides praestanda est: qui res germanorū diligenter perscripsit aduē Ale mani
 titij sunt & ex varia hominū colluione conflati: quod sane eorū qui fuerit
 cognomento praefertur: hos nimirū Theodoricus olim Gottho
 rum rex cū totius italie potiretur imperio: tributarios fecerat: & Gothorū
 gentem hanc subegerat vniuersam: vbi vero is humanis excessit: studiū era
 & Iustinianus Romanorū imperator: & Gotthi bella inter se vel gafracos
 acerrima gererent gotthi ipsi cum francis interea adulando gere
 rent morem & enixe quauis arte machinarentur vt amicos hos si
 bi & beniuolos cōdliarent q̄ maxime vel ex alijs pluribus suis eie
 cti sunt locis iamq; Alemanorū gentem reliquerant: nā vndequa
 q; cogendas sibi tunc vires esse existimabant: & subditos omnes
 quos superuacaneos ducerent: & nil oportunos mox omittēdos
 perinde haud quaq; iam de imperio & gloria decertaturi: p quo
 ipsa Italia ne ad internicionē deperderentur propulsaturi discrimē
 vnde cū futuri temporis periculū aīo praecipissent voluntariā fece
 rant necessitatē: sic itaq; Alemanorū gentem p Gotthos dimissam Gothi ad
 Theodibertus in ditionē accepit quo mortuo vt supra iā diximus gentē the
 ad Theodobaldū filium cū ceteris: & hi simul in potestātē cesse odiberto
 re huic genti legitima quaedam & patria sunt instituta siquidē in dimiserūt
 rebus publicis administrandis & magistratibus Francorū politia
 sectantur & leges in his tamen quae ad religionem ac deū spectāt
 ab his longe dissentiunt: Nimirum qui arbores quasdam adorent
 propicientq; nec secus & fluminū aquas collesq; & saltus: qui
 bus perinde religiose id agant: equos & boues & infinita huius
 modi pecora defectis ceruicibus immolant: sed cū francis assidua
 conuersatio maximū his in modum conducit & ornamentis plu
 rimū affert ad seq; quotidie trahit: qui sui compotes sint & spero
 fore vt non longo post temporis interuallo istorū peruersura sit
 pertinaciā: Nam & prauae opinionis absurditas ipa: atq; vesania
 vel vtentibus ipsis innotescant quādoq; & facile vanitatis coars
 guentē: restringiq; haud magna vi poterūt: ni forte omnino des

LIBER

mentiant & efferantur / sed hi pfecto misericordia potius sūt q̄ odio digni vt oēs veniam assequantur. Quocūq; a vero aberrant non enim hi vel captantur vel labuntur volentes: sed boni forsitan ducti cupiditate & si aliogn iudicio falsi: conceptis opinionibus qualescunq; sint: p̄tinacis herent: ipse vero huic sacrificio: immanitati & infelici deorū cultui: haud qua q̄ intelligo: vtrū mererī verbis quis possit: siue in siluis hęc peraganē & lucis: vt apud Barbaros: siue legitimis fiant p̄scorū dīs: vt apud grecos & quōdam gentiles. Sed nil equidē aris inesse reor quod so cūdius sit sanguine inquinatis: & violentissima bestiarū pernicie. Quin potius ad istiusmodi quodcunq; cōcesserit: nec bonum oīno futurum est: nec mansuetum: sed ferum magis & furibundū qualem pauorem timoremq; fingunt poetę: bellonamq; quandā iacturam in super ac indefessam vt perhibent isti contentione: adde si velis vel apud persas Aninimem quępiam vocitatum: & ex inferis phantasmatibus quęcunq; malefica sint ac sanguinaria. Sed hęc forsitan videri cuiq; poterunt non admodū nostrę historie conuenire: qn̄ potius superuacanea esse: & ab his aliena: ad quę ipsi contendimus. Me vero iuuat in mediū cuncta producere: quę cognita sūt: & quę rectora fuerint collaudare: apertiusq; improbare quę nō istiusmodi sint & perinde inutilia coarguere. Nā si haud ita se haberēt historie: vt hoc pacto diuariatę meliores delectabilioresq; efficerētur: & vitę magis conducerēt: sed sola fieret rerū gestarū simplex & indiligens quędā narratio: in discrimen hęc forte apud nōnullos venirent si dictū id sit nō admodū graue ne haud multū vident p̄stantiores ac decātatę in ope muliebri sint fabulę. Verū de his vt lubet sentiat quisq;: mihi vero ad ea quę cōperam progrediendum. Leutaris itaq; Bultinusq; vbi se primum aduersus Romanos ductare exercitus impetus coepit inflati ac spei pleni: nec sua sorte contenti: Narsetem Romanoꝝ p̄fectum: nec primam quidē incursionem laturū existimabant: sibi vero Italiam omnē in possessionem cessurā: & se simul in potestate Siciliam redacturos: mirariq; se gothos iactabant: qui homuntione cubili assueti: & vmbre delitijs dediti & plane effeminatū reformidarent. Hi itaq; dū ita sentirent fremendo & acies magnificando suas: ex Alemanis germanisq; exercitu: ad duo & septuaginta mi

Historias
esse diuar
riandas.

Leutaris
& Bultini
fiducia.

Exercitus
Alemano
rū & ger
manorū,

PRIMVS

lia fortiorum virorū coactio: sese ad bellum parabant: vt iam iam
 Italiam inuasuri Narses vero Romanorū prefectus: & si ea que
 apud hos gererentur haud satis calleret: prouidentia tñ fretus &
 maxima: vt qui mallet semp hostium impetus preuenire: intellexit
 castella quedam in Tuscia per gotthos iam occupata: summa vi
 cōmuniri: Is sane vir nec victoria preter modū vel indecenter effe
 rebatur: nec post labores ad delicias declinabat & luxum: vt alij so
 lent pleriq; sed confestim exercitu moto ad Cumas duciabat: est
 autem oppidū id in colle sitū aditū difficili preuptoq; & in tyr
 reni maris prospectū: & quoniā supra litus sic imminet collis: vt
 ad inferiorem partē ingenti cum strepitu diffracti fluctus illidāt:
 & loco superiore validis circū cingitur muris turribus & propu
 gnaculis firmiter elaboratis: iccirco eo in oppido perinde tutissi
 mo per Totillam Teiamq; qui inter gotthos priores regnant:
 quecūq; vel preciosa vel admiranda his erant recondebant. Eodē
 igitur Narses vbi ventū iam est: quā maximi faciebat: vt celerius
 oppido & pecunijs potiretur: ne de cetero gotthi locum haberēt:
 Vnde insultus tuto & pro arbitrio facitaret: & ipse tandē victo
 rię finē enixe satagēdo: & operādo assequeret. Fuerat Aligernus
 Teię gotthorū ducis germanus frater: Is intra oppidū erat exerci
 tūq; circa se quoad licuit maiorem coegerat: nec pacificū quicq;
 animo agitabat: tum quia Teias in bello ceciderat: tum etiā quia
 gotthorum res iam declinassent: & dissolutū hasiri pro indubita
 to acceperat: sed alioquin nec animo angebatur: nec allatā & pre
 sentem fortunā extimescebat: sed loco confisus & rerum necessa
 riarum vbertati & copię audētior erat: & ea animi magnitudine:
 vt in hos videretur qui se vtuncq; aggredierentur vindicaturus.
 Tunc Narses iubendo copias statim oppido applicauit Romani
 vero vbi non paruo labore in collē proximū euasere: tela mox
 cominus in hostes iaculabantur: qui in propugnaculis cōparebāt
 & crebra sagittarum emissionē stridorē arcus edebant: fundisq;
 lapides sublimes deferebantur: admouebanturq; & bellica cetera
 instrumenta: quecūq; ad murorū oppugnationē parari solent.
 Contra vero qui circa Aligernū milites erant e turribus cōeuntes
 haud segnius iaculando: sagittasq; emittendo preliabantur: e mu
 roq; magne molis saxa manibus prouoluebant: sudes secureq; de

Narses
 prouiden
 tia.

Narses
 animi mo
 derario.

Cumaiū
 situs.

Gotthi se
 cumis mu
 niunt.

Aligernus
 Gotthus.

Narses
 cumas op
 pugnat.

LIBER

mittebant in subeuntes: armorūq; genus omne: quod ab ea vide-
 retur necessitate nō alienum: hostelq; oppugnando seq; tuendo:
 tormentis & machinis utebantur: ita vt nihil omnino sit intermis-
 sum: quod ad se tuendos valeret. Sed imprimis Aligerni ducis sa-
 gittatioes Romanis præcipue noscibatur. Nam & stridore mul-
 to per hunc emissæ sagittæ: & velocitate non segni deferebantur:
 atq; adeo vt si in lapidem incidissent: siue aliud quidpiam durius
 præ velocitate & impetus violentia: mox profus illisq; perfringe-
 rentur: vnde palladiū qui apud Narsetem nō inter legnes locum
 tūc obtineret: sed copijs præfesset Romanis: & inter primores præ-
 factus esset. Vbi Aligernus ferro & thorace armatū: animoq; in-
 genti & celeritate nimia inuadentē aduertit: sagitta in eum ex pro-
 minenti immissa: cum thorace simul & scuto transfodit: tanto pe-
 re viribus multos hic anteibat: & tam illi valide erant dum arcum
 inflecteret manus: sic multis deinceps diebus pugnatū: & leuibus
 prælijs neutriscq; ex spe votoq; res procedebant: Romanis quidē
 turpis discessio videbatur: nisi prius in potestate oppidum rede-
 gissent: & gotthos iam satis constabat obsidioni nil concessuros:
 Narfes vero præfectus fluctuanti animo angebatur quā maxime
 egerrimeq; ferebat: si tempus esset & longius in expugnādo tam
 perexiguo oppidulo conterendū. Versanti hæc animo ac singula
 meditantī: visum est tandem hoc pacto præsidīū experiri: sub ea
 collis & superimpositi præsidij parte quæ ad orientem solē verge-
 bat: Spelūca erat vtrinq; patentior & profunda penitissimisq; &
 amplissimis penentralibus: voraginibusq; immensis in abruptum
 descenderat: hanc ferunt Sibillam Italicensem illā & magnā in co-
 luisse: quæ Phœbo capta & spiritu diuino instincta: petētibus fu-
 tura prædiceret. Si quidē & Æneæ Anchisæ filio tradunt se ad eum
 omnia prædixisse quæ illi essent impostertū occursum. Et spelun-
 cæ castelli pars quædam innitebatur quā vt dirueret Narfes secū
 tacitus versando præcogitarat: & hunc in modū peregit. magnā
 vim hominū in speluncæ cōcauitates immisit: iussitq; vt dolabra
 & instrumēta eiusmodi cetera ad lapides excidendos murosq; de-
 molientios accomoda secū deferrent: sensimq; speluncæ fastigiū
 ea ex parte præciderent: qua præsidij fundamenta obsfirmarentur.
 Quo factum est vt eotenus excidēdo ædificij hi basem purgarēt:

Fortitu-
do aliger-
ni.

Stratage-
ma narfe-
tis.

Vbi sibil-
la habitas-
uit.

PRIMVS

vt prima ipsa fundamenta denudarentur: quibus nudatis erecta
 ex ordine tigna subiiciunt: quibus muri innixa moles sustinebat:
 ne statim rueret: vel compages ipsa dissolueretur: vel Gotthi que
 gererentur celerius presentiret: nam alijs principio statim sarcita
 iactura suis mox rebus opere tulissent: de caeteroq; firmissimis cu
 stodijs omnia asservassent: ne itaq; omnino que fierent his inno
 telcerent: ne ve decidorū & cadentium lapidū fragor exaudiretur
 ex altera superiore castelli parte q̄ maxime licuit Romanus infe
 rebatur exercitus: ita vt cōclamantibus vniuersis & ex adhorta
 tione mutua perstrepenibus: perturbatio quidē iniecta hostibus
 sit: & obsidio horridior reddita. Verū vbi iam murus eo spacio
 quo supra specum porrigebatur pendulus totus & sublimis est
 factus: ita vt lignis dūtaxat incumberet: que erecta ex ordine so
 lo collocabantur aridiorē & vndequaq; collecta materia ac tignis
 supposita: igne iniecto confestim ipsi specu ex infimo prodire.
 Flāma igitur nō longe post excitata: substētacula statim igne cor
 repta perfringebātur: & imposito ponderi cōcessere: presidij autē
 pars omnis que tignis subleuata detinebatur inuacū collaben
 do subsedit: turresq; ea e regione & propugnacula celerrime a cæ
 tera compage diuisa: in decliue deferebātur. Fores preterea por
 tis arctissime inherentes: que vt in hostiū conspectu sitē claustris
 per custodes obseruatē validius occludebantur: cū vectibus ipsis
 obicibusq; vadosum in litus & saxa extantia excutiuntur. His ge
 stis Romani aditu facile oppidum iam fore rebantur: & hostes
 de caetero contemnendos. Sed falsa hī spe ducebantur: si quidem
 abrupte iam foueē: & infra collem ipsum precipitia & patētia lo
 ca: vt subsidente iam solo fiūt: eum locū nil minus preruptum &
 ascensu difficilem ostendebāt. Sed Narses iterato presidij oppu
 gnando aggreditur: vt celerrime direpturus: Gotthis tamē in vnū
 iam coeuntibus enixeq; depugnātib; re infecta repellitur: Tum
 Narses vbi nec bello neq; incursionibus expugnari oppidū pote
 rat nec vlla vi capi: statuit non oibus copijs tantū hic laboris in
 sumere: Sed Florentiā centumcellasq; parua tunc tusciē oppida
 se statim conferre ibiq; oibus pro tempore constitutis: hostiū p̄
 uenire aduentū. Iam em Leutarim Buleinūq; cum Francorū Ala
 manorumq; exercitibus infra padū adesse nunciabatur: vnde q̄

Pars cu
 marii cor
 ruit.

Cum ite
 rū oppu
 gnatur.

Narses a
 Cumis re
 cedit.

LIBER

Philimut herulus. concitatissime maximam exercitus partem eo ductabat. Interea vero Philimuth sequentium se herulorum praefectus; non multis ante diebus morbo correptus obierat; unde cum esset necesse ut sub altero & suae gentis praefecto hi militarent; Fulcarem mox eis praefecit; Fulcaris herulus praeficitur. Phanicem nepotem iussitque ut cum Joanne bataliani; Valerianoque & Artabane & alijs non nullis praefectis ac ducibus exercitus maiori & bellicosissima parte alpium monte; qui Tusciae Emiliisque inter partem ex medius prominet circumitus; circa padum se flumen reciperet; ibique exercitus horebelligerando & loca praecipuando munitiora hostium propulsa stibus obret insultus & coereret; ea conditione ut si abigere profusus hos queret; gratias haberet fortunae; sin vero praenullitudine vim pateret; idque exequi nequeat illorum saltem ut iter moretur indicit; nec sinat ut fidenter & intrepide progrediantur; sed quae maxime illos perterendo & insultando quae longissime abigat; quoad ipse in proximo omnia quae admodum geri velit constituat; Tum illi sic moniti abiere. Narses vero ad Cumam oppidum quod oppugnare coepat exercitum non continendum reliquit; ut sedendo & cohibendo hostes contra oppidum contineret & longa obsidione hoc denique potiret unde fossa Romani circumducta exitus asseruabat; si quae forte pabulatum euntem comprehenderent. rebantur namque si per annum obsiderentur omnia his defutura. Narses autem Civitates aggrediendo maiorem in partem nullo labore in potestate recipiebat Florentini namque obuia illi & pacifice procedendo; fide accepta nequid hostile paterentur sponte se se suaque omnia tradiderunt Centumcellenses deinceps id ipsum fecere Volaterranisque item hos subsecuti; nec secus Lucenses pisanique hoc pacto Narseti prospere & ex voto omnia procedebant atque adeo ut vel iter agendo proxima quaeque reciperet Soli Lucenses Civitatis deditionem differrentabant; nec illi se permittebant; tamen si pacificationibus factis; & obsidibus datis iureiurando id confirmasset; quod si infra dies triginta nemo sibi suppetias miserit nec auxilia ferat; quibus aperte bello tutari se queant; & non e turribus moenibusve depugnando; sed pede collato manus conferere; e vestigio Urbem sequi tradituros; Sperabant namque non longe post Francorum exercitum sibi praesidio affuturum; unde his illi confisi huiusmodi cum Narsete fecerant pactiones. Iamque conventum exierat tempus Franci vero nondum his opitulatum adveniant; Lucenses itaque

Lucenses perfidia,

PRIMVS

cum perinde cōuenta & paruifacere & renuere vellēt illufus Nar
fes: vti par erat. cum molefte id ferret: ad expugnāda mœnia se cō
parabat. Cum interea e fuis pleriq; decernerēt a Lucenfibus acce
pti vt obfides necarētur & hoc pacto ingenti ciues dolore affectū
perfidia luerēt pœnas: fed Narfes qui prudenter oīa factitabat:
ne iræ frenos laxaret: haud quaēq; ad id crudelitatis euafit vt eos
necaret qui nulla fe iniuria affectiffent / præfertim cū aliq; in noxia ef
fent / Sed arte hac vſus obfides q; primū produxit in mediū: mani
bus poſt terga reuinctis / capiteq; ad terram demiffo: fuiſq; hos
ciuibus tam calamitofe affectos ſpectaculū præbuit: Comminaba
turq; ſe iam iam hos necaturū nī Lucenfes ipſi que iuraffent exe
querentur: obfidibus autē a tergo ad collum lignū ſummittebatur
pannis opertū ne hoſtes poſſent vel e longinquo dolū proſpicere
his vbi ne hoc quidem modo productis: ciues parerent. Iuſſit oēs
ex ordie capite luere trūcariq; tū ſtatim ſtrictis milites gladijs vio
lentiffime feriebant perinde ceruices his præcifuri / ſed illata plaga
ſine illorū pernicio ligno infligebatur: obfides tñ vt erant inſtructi
proni in terrā vt moribundi prolabebantur pedibusq; identidem
calcitrando diſſimulabāt ſe morte affectos: Tunc vero qui in ci
uitate erant vbi tam atrox facinus proſpectaſſent vt ſepe fit: cum
minus poſſent tam longo ex interuallo vera proſpicere / cōplo
ratione mox facta calamitofa ſibi exiſtimabant que patrata iam
eſſent / erant nanc; obfides illi nō vulgares qdam & ſordidi gene
ris: ſed inſignes & nobiles. Quo factū eſt cū ſuis ſe Lucenfes pri
uatos putarent: vt exortus mox multiplex fletus circūſonaret vlu
latusq; frequens: & flebiliter lamentabiles voces: feminatumque
coetus percutientū pectora laceratis veſtibus in ppugnaculis va
garentur / ſiue matres hę eſſent: que de ſe natos mortuos crederēt
ſiue ſanguine propinquiore: ſiue alias vt cūq; illis afficerentur.
Iamq; oēs Narſeti apertius ingerere contumelias: inſolentiāq; ex
probrare & vanitatē & re quidem hunc violentū eſſe & ſanguis
narium dicere / cū alioquin pitum ſe fruſtra iactaret: & Dei cultorū
rem: Hęc his inſclamantibus Narſes reſpondit: Nonne vos iſtis
exitij cauſā præbuiſtis quorū nulla apud vos ſit habita ratio: quā
do quidem & hos proditos per vos eſſe ſat cōſtat: ac vobis ipſis vi
demini nil recte conſuluiſſe: qui iurādo & peierando: fractis cō

Prudētia
narſetis i
Captiuos
Lucen.

Lucenſiū
luctus.

narſes ite
rū dedit
onem ten
tat.

LIBER

uentionibus & sacris contemptis: prodideritis fidem? Verū si placet iterato perdiscere quæ vobis sint profutura: & factis conuenta peragere: nihilo estis a me minora impetraturi: Nā & obsides ipsi ad vitam redibunt: & ciuitatē hanc vestrā inoffensam tuebor: sin minus: necesse erit omnino vt malefactis demū indoleatis: nūc vero quid facturi sitis considerate ne & vos oēs eadem hęc patiamini: Hęc vbi acceperūt Lucenses eludere: & se irridere præfectū rebantur: quia reuicturos mortuos diceret: & erant proculdubio pro eorū captu ludibria quæ dicebantur: haud tamen eo tendebāt Sed alioquin tūc rursus promptissime fatebantur & iuramēto asseuerabant se ipsos Narseti ac Ciuitatē: vt pro arbitrio vteret: mox dedituros: si obsides superstitēs cerneret: tanquā cum impossibile factū id videretur, ad se demū equitatē transferrent: Tunc Narfes extemplo oēs simul existere iussit: ac suis spectando: exhibuit integros quidē & nil imminutos quibus hi visis: vt i par erat: spectaculi nouitate obstupere: haud tñ idcirco oēs obseruandum esse iusiurandū censebant: Sed erant qui promissis obfisterent: Nam vbi & suos viuere certiores sunt facti: & quod molestū animis fuerat seq̄ angebat quā maxime in spem bonā euasit: rursus vt vulgus solet ad ingeniū redibant & fraudem: perfidiaq̄ apud eos superior erat: demū vbi ad id est dementiē ventū Narfes præfectus magnitudine animi fretus obsides oēs ad suos remisit: nulla in redimendis vel accepta pecunia vel a Ciuitate expressa cōfessione. Lucensibus itaq̄ stupore affectis: & cuius rei ob gratiam id Narfes egisset addubitantibus: non suę esse cōsuetudinis dixit: vana quędam & spem lubricam aliquā glorię ducere: sed vel nullis acceptis obsidibus se omnino facturū: nisi sese: ocius dedant: vt his armis (gladios ostentando) in potestātē veniant: obsides vero qui dimissi ad suos iam fuerant: ciuibus suis imixti cœtus hoīm obeuntes Narsetem laudibus ferre & identidē memorare apud eum se comiter & amice nō hostiliter habitos: p̄ humanūq̄ Narsetem esse & popularē & cū Iusticia hunc cōiunctam habere animi magnitudinē: vbiq̄ musitabatur: vnde futurum erat: vt vulgatus hic sermo maiora esset nō longe post effecturus: quā arma: nimirū cum obsides multitudinē contentiosā & inconstantē faciliē volutarent: & pluribus suaderet Romano-

Narfes ob
fides lucē
ses spectā
dos exhibe
bet.

Rursus lu
cen. fidē.
Narseti
frangunt
Liberali
tas Narfe
tis in resti
tuēdis ca
ptiuis.

Obsides
apud lu
censes nar
setem lau
dant.

PRIMVS

rum vt partes susciperent. Narses vero cum Lucam adhuc obsideret: vbi alterius exercitus quē in Aemiliam miserat acceptū detrimentum intellexit perturbatione affectus: vt decuit animi merore ingenti capiebatur: Si quidem postquam eo quo mittebatur exercitus ille peruenit / consultius omnia factitabant: in hostili namque siue in vicos praedatum: siue in oppida eundem erat: Compositi omnes ad modum procedebant: nec temere agebant praedas: & si diuersi ab his sent: non dissipati palantesque vagabantur: sed ordines suos seruabant: custodijs opportunis in locis ad omnem necessitatem locatis: & agmine quadrato incedendo in medium praedam recipiebant vt eam firmissime tuerentur. Sic itaque tunc primum depopulatis hostium agris paucis post diebus vniuersa quae gesserat euanescere Fulcaris namque Herulorum praefectus & si cetera strenuus adeo vt hostile nil quippiam extimesceret: cum audax esset & turbulentus: & nil oportune vires tum nactus: Imperatoris namque & praefecti non modo phalangem ordine suo disponere peritiam esse arbitrabatur: sed vbi in aciem iam produxisset: & furibunde medios insilisset in hostes: rem vt mox bellicam exerceret haec ille fremendo iactandoque gloriabatur: Tunc itaque insolentiam magnam in modum elatus: incursionem in Parmam urbem extemplo fecit: erat autem haec sub Francorum tunc temporis potestate: cum potius hunc decuisset: vt dimissis primo speculatoribus quod sibi hostes vellent perdisceret: deinceps ad praecognita se statim offerret. At ille peruicacia ductus impetuoseque satis & temerarie audacia fidens: herulorum sine vlllo ordine copias in hostem duxit: & prosequentibus Romano ex agmine multis concitatius iter habebat. Haec vero vbi Bultinus Francorum Princeps accepit: habebat enim ad amphiteatrum per id tempus stationem haud longe a Ciuitate situm quod utique his erat extructum qui cum Belsijs populo inspectante certarent: habito statim eorum delectu qui ex suo exercitu & audacia plurimum & bello valeret: hisque in clandestinas insidias collocatis expectabat simul & obseruabat benegerende rei occasione / Sed postquam Fulcaris Herulique in medios hostes sese contulere dato tunc signo impressioneque facta / Franci omnes vno agmine hos induunt segniter & temere procedentes: extemploque qui tam turpiter in manus venisset subito & inopinato casu perterritos & reibus perinde comprehensos gladijs cedunt: vix in

Successus
alteri⁹ ex
ercit⁹ Ro.
in Aemilia.

Fulcaris
temeritas

Bultini
consilium.

Fulcaris
circumue
nitur.

Herulorū
fuga.

Fulcaris
pugnādo
occidit.

Gotthorū
exultatio
de victo-
ria Bulti-
ni.

Ro. exer-
cit⁹ & he-
ruloꝝ reli-
quię Fauē-
nē.

istorum pars maior / Vbi tandem quo calamitatis venissent: non
ignorarent ignobilē & turpissimā maluerunt salutem: nam terga
hostibus dantes celerrime in fugā se cōiecere pristinę prorsus vir-
tutis obliti: & diuturnę in piculis adeundis solertię / Sic itaq; de-
leto exercitu Fulcaris herulorū p̄fectus solus cū Satellitibus &
beneficiarijs suis nōnullis relictus haud quāq; se dignū existima-
uit vt cum ceteris simul fugā capesseret / sed longe melius sibi &
cōsultius fore: si cū gloria obeat mortē: q̄ vitā per ignominia du-
ceret / vnde & cōstitit vt licuit tutius ac proximo monumēto: ter-
go innixus: ex hostibus plures bellādo occidit: cū nūc hostē inua-
deret / nunc facie aduersa se sensim reduceret: & cū ei licuisset: vel
facillima q̄dem fuga salutē peteret: sui q; id vt faceret hortaretur
& quonā pacto rēdit Narsetis linguā: postea tulerim: me temeri-
tatis insimulantē: criminationē itaq; vt videbatur: magis hic veri-
tus alienā q̄ gladios / diutius obsistendo haud quāq; pugnā inter-
mittebat quousq; tandem multitudīne circūfusa & multis telorū
ictibus pectore iam aperto exceptis securique capite interciso: vix
demū vt moribundus supra scutum procubuit. Super hunc & ce-
teri ad vnum oēs quos circa se habuisset: siue sponte siue inuiti:
vt ab hoste coacti contrucidantur. P̄fectus itaq; hoc modo oc-
ciscus nec diu honoribus fretus: sed breui prospera vsus fortuna
haud secus ac somniantis leticia: celerem habuit p̄fecturę & vi-
tę finem. Id igitur Romanis iacturę perpeffis: Francorum animi
magnū in modum intumescebant cōfirmabantur q; & Gotthi q̄
Emiliam Liguriā loca q; illa propinquiōra incolerent: & si prius
dissimulāter quidem nec libere pacem alioquin: & formidine po-
tius q̄ voluntate cum Romanis & societate: inissent resumptis tñ
iam animis fidentius & aperte ruptis foederibus quamprimū ad
Barbaros & sui similes se contulere: Romanorum vero exercitus
quem Ioannes batiliani: vt diximus & Artabanes p̄fecti ducta
bant: herulorū q; copiarum reliquię: quæ forte fuga integre iam
euaferant: Fauentiā confestim se receperūt: P̄fecti namq; haud
quāq; eorum referre arbitrabantur: circa Parmā Vrhem tempus
diutius terere p̄ferentim hostiū coeunte iam multitudīne: quæ p̄-
rerum successu in delitijs ageret: nec prosperam ferret moderate
fortunam: siquidē ad eos Gotthorū ciuitates affatim iam conuo-

PRIMVS

labant ita vt validioribus receptis in potestatem præsidij: satis illos constaret oibus viribus in se incururos: quo metu perculsi quæ proxime possunt Rauennam se recipere statuunt: vt hac via hostes vitarent: quibus se bello haudquaquã pares fore rebantur. His rebus Narseti renunciatis acerrimeangebatur: & Barbarorũ vt insolentiã: ita & Fulcarem tam subito interisse moleste ferebat virum sane nec ignobilem quidem: neque obscurũ: sed bello egregium & factis clarũ victorijque ornatũ: & multis & qualem nec bello capi ab hostibus potuisse crediderim: si cõiunctum cũ fortitudine consiliũ habuisset: Ob hæc igitur decora Narsetis & dolore afficiebatur ingenti: & tanti viri interitum deplorabat: haud tñ vt quidã in aduersis consuevere perterebatur. Interea tñ apud exercitum qui circa se erat pro re subita & clade accepta: animi consternatione perculsum: qualem esset habiturus orationẽ non ignorabat: vt ad bene sperandũ hũc reuocaret: & formidine captis iam mederetur. Erat nimirũ Narsetis sui admodũ compos: industriaque pollebat ac factis: & incidẽti fortunẽ aptare se per callebat tamen si non magnã haberet litterarũ peritiã nec eloquentiẽ studuisset: sed naturæ dexteritate in his tam clarus euaserat: vt vel cõfirmare cum ratione sat posset: quæ in consultationẽ venissent. & si apud principes fuisset per delicias enutritus: Erat autẽ statura is corporis breui exilisque. Sed alioquin eam fuerat strenuitatẽ & in rebus gerendis magnitudinem animi iam cõsecutus vt credi vix posset: vnde sat liquet cui animus insit liber ac strenuus: nil per se impedimento fore: quominus quauis in re plurimũ valeat: Narsetis igitur vbi in mediũ prodijt ad milites verba istiusmodi fecit. Existimo equidem qui quotidie hostes vincere consueuerunt: & continenter res prosperas experiri: siquid forte vel ad breue prætervoluta acciderit: dempturũ extemplo id ei ex re præterita & bene gestalæticiam: & spem oẽm hebetaturũ. Enim vero decere sapientes nil ambigo: ne cum fortuna simul secundis in rebus se efferant. sed quemadmodũ facile præsentia hæc immutantur: ita & animũ ad varios velim hĩ præparent casus: nam his quidem qui hoc pacto se habent suauissima apparebit scelicitas: non tñ molestũ si qua in re præter eorũ sententiã ut cunq; fallantur: Nunc vero o Viri animaduert: o vos longe plus angiquã recens hic exigat casus: & con-

Ro. exerci: us Ra: uenne Narsetis Tristicia.

Narsetis industria.

Statura Narsetis.

Oro Narsetis ad Milites.

LIBER

stat id plane non aliunde vos pati: nisi ex nimia gloria & vincendi
 consuetudine: tum quia in animū induxistis nulla in re aut falli aut
 peccare vos posse: quod si opinione hac ipsa deposita rem gestam
 dumtaxat spectabitis: haud quaquā id tam graue videbitur: ac ip-
 si vos frustra existimatis. Nam si Fulcaris profectus vt Barbarus
 petulanter & temere in tantas se hostium copias perditando in-
 gessit: profecto iam habet quę se vt sequerentur par erat: haud tñ
 vobis iccirco vel presentia negligenda hec sunt: vel imposterum
 quę precognita sunt differenda. Nam si Gothi vel eorū gente de
 perdita qui reliqui sunt belli socios sibi asciscunt: & maiores ex-
 citant nobis labores: nec tñ prorsus in aduersis desperant Turpe
 proculdubio fuerit si hac sola de causa victos nos esse duxerimus
 quia non ipsi strenue vicimus: & hoc pacto preteritarū rerū glo-
 riam negligamus: animi amissa iam promptitudine: cū deceat po-
 tius pro re male gesta vt alacritate afficiamur: in ea nāq; fuisse re-
 or foelicitatis magnitudinē castigatā: nosq; hoc pacto inuidiam
 declinasse: atq; adeo vt de cetero liceat aīo esse fidentiore: ex ea iac-
 tura: iterato nos posse & detrimentū sarciare: & certamina vince-
 re. Nam & si hostes multitudinē iactent: ordine tñ & providen-
 tia: si modo sapimus superaturi hos sumus: est nāq; cum adue-
 nis nobis susceptum certamen: & cū his quidem qui in aliena ne-
 cessarijs indigent: cum alias ipsi nos oībus abundemus: quando-
 quidem & presidia multa & ciuitates securitatē nobis: si necessi-
 tas cogat: prestabunt: cū illis nulla sint vsptam ad receptum loca.
 Quinetiam oīa nobis veri dei cultoribus pro equitate pro patria
 pro liberis & propinquis pugnātibus presidio erunt. Cum illi ali-
 ena depopulentur. Fit itaq; vt absurdius videatur: si nō vnde qua-
 si optime sperandum duxeritis: ne dicam timore percelli quoq;
 pacto vos posse. Nunc vero Lucensibus istis ne respirandi quidē
 locum obsidendo iā demus: ad bellicq; finem se quisq; vestrū eni-
 xe & promptius paret. His Narses dictis & exercitū ad meliora
 sperandū erexit. & Lucenses acrius obsidione vrgebat: illis vero
 quos emissis iam prefecerat copijs succensebat: quia locis oportu-
 nioribus derelictis Fauentiā pauloante se recepissent: & res ali-
 ter longe procederent: atq; ipse pro eius providentiā inuinxisset.
 Si quidem circa Parmā presidij & obicis loco statuendas esse co-

Narses lu-
 ces acri-
 obsidet.

Narses q-
 gre fere-
 bat ro. ex
 ercitu par-
 ma dese-
 ruisse.

PRIMVS

pias illas rebatur: que hostes ne ultra progredierentur artius coer-
 cerent: vt ipse paulopost in thuscia recte oibus constitutis aduer-
 sus eos cōfestim ductaret. Nunc vero relinquebatur Romani vt
 milites qui circa Narsetem tunc erant Lucensū omissa obsidiōe;
 & procul ab hostibus abscedendo oim primi Francis obuiā irent
 vnde cum haud quaquē ferendū id Narfes censeret: extemplo ad
 prefectos peridoneū virum legauit: cui Stephanus nomen erat:
 ex Epidamno ortum castello illyrico: vt hos castigando timoris
 & fugę insimularet: & plane argueret deprehensos hos esse: rem
 publicā prodidisse: ni iterato que dimississent loca repeterent. Tū
 Stephanus equitibus ducentis: & bellicosissimis secum deductis
 apprimēq; armis instructis: concitatissime iter aggressus est: sed
 multo cum labore vigilisq; cautiōr illa profectio erat. Franci ni-
 mirum cum exercitū parte per proximos campos: vt pabuli: ita
 & prędę gratia vagabantur: quā ex agris auherēt. Vnde Roma-
 ni noctū potius q̄ interdiu acie instructa progrediebantur: exau-
 diebatur itaq; agrestiuū eiulatus: & abactorū mugitus bouum: so-
 nitusq; præcise materię: & fragores huiusmodi aures circum so-
 nabant: ita vix tandem Fauentiā ad exercitū equites peruenerunt
 Legatus vero vbi in cōspectu astiuit prefectorū. Quod malum in-
 quit vos cœpit o viri: vbi nam rerū quondam gestarū nūc gloria:
 & tantorū trophęorum cōmemoratio? Quo nam pacto Lucens-
 ses cœperit Narfes: & que infra Alpes sunt oia est subacturus: si
 vos hostibus transitū perinde confederati dederitis hosq; siueritis
 pro arbitrio quo velint abscedere. Sed ipse equidem nil prorsus
 quod vos vrgeat malū diciturus: in præsentia fuerim: erit forte q
 dicat mollitiem rem istam p̄ferre & eorū ignauiam q̄ rem publicā
 iuuent. Sed vnū illud vos monitos velim: nisi q̄ primū redeundo
 Parmam vos contuleritis haud quaquē succensere vobis: nec iniu-
 ria deliturus est Narfes: pro futurorū euentu vestram inertiam
 causando: si quid forte inferatur hostile: cauendum preterea ne &
 vos oderit imperator: his auditis prefecti nō nescij Narsetis hæc
 esse mandata: nec quicquē haberent quo iniustius se insimulari ar-
 guerent: argumenta quedam & causas præferebant: vt coactū ne-
 cessitate discesserint: p̄inde nō potuissent ex circūiectis Parmę op-
 pidulis tm̄ cōmeatus habere quod satis exercitiū esset. Nec An-

Narfes le-
 gatum ad
 exercitū
 mittit
 Stephanū
 Epidāni
 ensem.

Oratio
 Stephani
 ac milites

Excusatio
 exercitus

LIBER

tiochum sibi eparchum in tpe affuisse: cui ea cura demandabatur
 Quinetiam nec pecuniā in stipendium consuetū sibi depensam fu-
 isse. Tum Stephanus celerrime Rauennā se conferens: & eparchū
 ad prefectos perduxit: & ambiguīs oībus quo ad licuit iam medi-
 catis: his persuasit vt Parmā repeterent: eodemq; vt stationem ha-
 berent. His oībus breui peractis Lucam reuertit. Narsetemq; ius-
 sit bono animo esse: & promptiore rem exequi: vt minus verena-
 dum hostes sibi impedimento fore: Sed eorū coerceri iam impe-
 tus: Romanis exercitibus his oportune instātibus. Narfes igit cū
 haud quāq; ferendū esse iam duceret: quod Lucenses obsessi rea-
 missius: tamdiu sibi repugnādo obstiterint: mœnibus ipsis admo-
 uit exercitū: iamq; & machinationes tormentaq; ad diruendā vr-
 bem muris applicabantur. Ad locaq; eminentiora cū igne emitte-
 bantur sagitte: simulq; q in turribus cōparebant feriebantur: sub-
 ruebāq; nōnulla in parte & mœnia: atq; adeo vt quæuis species
 mali Urbem iam circūstiteret. Tunc qui prius obsides fuerant: ob-
 lata occasione Romanā rem enixe ciuibus optime consulendo iu-
 uabant: & quantum in eis erat ciuitas ad deditiōem mox incli-
 nasset: ni Francorū legati qui intus constituti ad vrbis custodiam
 fuerant: mox obstitissent: & q̄ acerrime alios ad prēlium cōcitaf-
 sent: armisq; propulsassent obsidiōē. Vnde extemplo factū: vt
 apertis & dispatentibus portis eruptione repētius facta: impressi-
 onem in Romanos hi facerent: hac via existimantes se fore supe-
 riores. Sed parum hostibus obsuerunt: sibi vero q̄ maxime. Nā
 pleriq; Lucensū his plane consili: quē in Vrbe iam gererentur vl-
 tro prēliabantur. Verum vbi sepe iā temptata fortuna spes nul-
 la procederet. Sed suorū iacturam maximā facerent: turpiterq;
 & per ignauiam fugam capefferent: & intra Urbem sepe reiecti
 ita coercerentur: vt nulla his esset de cætero in hostem proeundi
 facultas: Tunc vniuersi quandoquidē alia nulla iam esset ad salu-
 tem via: compulsi ad pacem animū induxerunt: Ita demū a Narse
 te fide accepta: vt sibi pro præteritis factis nil succenseret: ciuitate
 tradita libenter exercitū intra mœnia exceperunt: tertiu iam men-
 sem obsessi sic iterato Lucenses Romanorum in ditionē venerunt:
 Narfes vero post eam Lucē obsidiōē quādoquidem nec hosti-
 le aliquid reliquū esset ibidem moram vt diūtius traheret necessa-

Exercitus
 Ro. Par-
 mā reuer-
 titur.

Oppugna-
 tio Lucē.

Lucenses
 eruptionē
 faciunt.

Lucenses
 narseti de-
 duntur.

PRIMVS

rium fore nil ratus: tandiu immorandū censebat: quoad respirare
 milites a laboribus sineret: relicto itaq; ibi Bono / id illi erat nomē /
 prefecto ex missa oriundo: ad Istrum flumen apposita / viro sane
 qui & mirifice saperet ac domi forisq; maximū in modū valebat:
 traditaq; ei magna militū copia: qua hos facile posset: si quā for-
 te rem innouarent: & vincere & cohibere: Hisq; sic constitutis:
 recta ire Rauennā pergit / ibiq; exercitū in hibernis dimisit: Nam
 cum autūni finis adesset & tempus iā in hyemem vergeret: haud
 quaēq; per id tempestatis belligerandū esse Narseti est visum / Id
 nāq; Francis quibus estus infensior est: & molestiq; plurimū af-
 fert: q̄ maxime conduxisset: vt qui haud quaēq; volentes p̄ esta-
 rem ineunt pugnam: sed in ipsis algoribus dum maxime rigēt: va-
 lidissimi fiunt & labores perlibenter insumunt: Sunt enim frigo-
 ribus assueti vt qui gelidā sint patriam nati: & algere perinde his
 ingenitum est: Hisce de causis Narfes rem extrahere nitebatur &
 ad Neota oppidum bellum transferre: vnde cū Centurionibus tri-
 bunisq; militū: partito exercitu circa finitima castella & loca sichi-
 bernare iniunxit vt veris principio statim Romam oēs aduentan-
 do se cogere, vt inde cū vniuersis copijs ductarētur: his illi iussis
 in hiberna iam abscessere: Narfes vero se Rauennā recipiens fami-
 liares & Satellites priuatos quosdam secum reduxit: & alios nō-
 nullos qui sibi in magistratu famularentur: nec secus & qui eius
 dignitatem curę haberent: ne pro arbitrio se ad eundē potestas oīs
 bus fieret: Hunc præterea Zandilas præfectus eorum qui domi
 nutriebantur & domestici ceteri sunt cōsecuti: Eunuchiq; item cu-
 biculares: hoc trecentorū is hoīm comitatu Rauennam peruenit:
 Interea vero Fredigerni filius Aligernus Teiq; Germanus frater:
 cuius & supra in Cumarū obsidione meminimus: vbi Franci iā
 in Italiam aduenissent Gothiq; oēs ad eos transirent. Solutus vilus
 est nosse quod sibi in rem fore existimasset & contemplatus fu-
 tura deq; presentibus consultando ad eam peruenit cognitionem
 vt satis iam animo præuideret Francos sub noīs pretextu decenti
 quodam & simulatione ineunde cū Gothhis societatis perinde ac
 si acciti venissent & aliud sibi vellent ac præ se ferrēt nec fore om-
 nino vel Romanis deuictis vt hi Italia: Gothhis decedant: sed hos
 potius quibus verbo non re suppetias ferre venerint: cōfestim vt

Bonus ius
 cę p̄ficiť.

Narfes ap-
 pud rauē-
 nā hiema-
 uit.

Frāci mes-
 lius p̄ hye-
 mē quā p̄-
 ceterā la-
 bores bel-
 licos tole-
 rant.

Narfes rā-
 uennę.

Aligerni
 cogitatio-
 nes.

LIBER

subigant & cū imperio simul sublatis prorsus patrijs legibus: his ipsis vt Francos perficiant: hec igitur Aligernus cum animo frequenter versaret: obsidioneq; simul coherceretur. Fore id longe satius iudicauit: Narseti vt oppidum cū pecunijs traderet ac de cetero Romanis vt viveret moribus ab omnib; discrimine & Barbarico cultu procul abesset: par nāq; fore censebat non amplius Italia Gothos potiri: sed veteres vt eam habitatores & pristini duces recuperarent: vt terre assueti & geniti: & suis nō perpetuo rebus fraudarentur: hec ipse de se exequi & priuatim decernit: vt ceteris sue gentis exemplo foret: Vnde obsidentibus Romanis significauit se velle si eorū permissū liceat: prefectū mox conuenire permissus ille ad classes castellum in Rauēnate agro situm vbi Narsetem morari didicerat: venit: ibiq; vbi corā astitisset presidij claus illi in manus tradit: proq; sua virili beniuole ministraturū ei de se oīa nauaturūq; opam pollicetur. Tū Narfes aduenientē benigne suscepit: & maioribus bonis id se beneficij cōpensaturum asseuerabat deinde eam exercitus partem que Cumas obsederat inire presidij iussit cum eaq; simul vt pecuniam oēm reciperēt: in tutoq; oīa conseruarēt: quod reliquū eius exercitus fuit secedere in alia castella iniunxit ibidemq; hibernare: Sic Narfes egregie rem oēm ad id ip̄s confecit. Verum cum Herulorū iam copie iterato fuissent suo duce orbatē / Duo qdem inter hos erant viri insignes: quorū studio diuersim plebs ipsa detinebatur: Interscissa tñ sententijs rem in dubiū euocabat: nam pars altera Aruth maximi faciebat: & oīa sibi processura in melius arbitrabatur. si ad hunc esset prefectura delata. Alteri vero placebat Osindual vt strenuus factusq; clarus: Hunc Narfes assentiendo Herulis p̄fecit: emisitq; vbi cōmodius hibernaret / Aligernū vero ad Cassiam Urbem ire iussit monitū vt vbi eo se cōtulisset murum cōscenderet illiq; sic aperte incūberet: vt qs esset ab oibus facile nosciturus. Hęc aut illi iccirco mandauerat: vt Franci: Nā ea erant p̄transituri: eū viderent: q; sponte ad se concessisset desperarent que per Cumas se iter facturos vel pecunias habituros eodem recōditas vel forte vt de sūma belli: opportunis iam locis oibus p̄occupatis: nihil his esset in posterū spei / At Aligernus vbi Francos illac transeuntes ex emineti vidisset: irridere hos simul & increpare: frustra se tandem

Cōsiliū
Aligerni
dedēdi se
& cumas.
Ro.

Aligern⁹
ad Narsetē
venit.

Cumę de
dunt narseti.

Disidiū
herulorū
in creādo
duce.
Osindual
herulis p̄
ficitur.

narfes curat
vt in notescat
frācis de
ditio Cumarum.

PRIMVS

& tam sero venisse: & rebus pfectis quandoquidē Gothorum opes cū ducibus ipsis Romani sibi iā vendicarint: ita vt siquis inter Gothios compeat impator neminē habeat cui vel cognitus vel honoratio sit: sed militarē is vt induat vestem sit oīno futurum & ex habitu ipso priuatus vt viuat. Tū Franci hunc probris afficere & incessere contumelijs suęq; gentis proditorē identidem nūcupare: vnde factū est vt pro præsentiū rerū conditione in ambiguo his animus versaretur atq; adeo vt utrū bellum gerendū esset inter se consultarent: vicit tñ ea sententia ne cōcepte tam rei hos pœniteret: sed ad ea que aggressi iam essent pgrederent. Narfes vero dum hęc agerent: Rauennę cū esset ibidemq; cū manētibus copijs versaretur: suo ex ordine oibus cōstitutis se ariminū contulit: deducto quem secum habuerat comitatu: Vacarus interim Barnus genere paulo ante e vita excesserat. Vir sane grauis & bellicosus: Huius Theudiualdus filius cū Burnis suis sequacibus Imperatori Romano statim accessit: Arimini aderat: vt Narsetem iā cōuenturus: cuius gratia eo cōtenderat: itaq; auro donatis liberatiter oibus firmissimā cū Romanis iniuit societate. Cū itaq; hæc Theudiualdus ageret Francoꝝ milites ad duo milia peditū equitibus intermixti qui prædatū in agrum Ariminēsem aduenerant: a suis pfectis dimissi cū ciuitati appropinquassent agro depopulato Arantiū Boum p̄dam agebāt: impudenterq; oia pualtabāt. Que Narfes vbi ex edito edificiij loco spectasset: vnde in campum erat p̄spectus: indecorę esse ex malis p̄ntibus iudicauit nō statim vim & iniuriā vindicare: itaq; equo insenso ductu p̄sacili sup̄bio req; qui nō modo agilius prosilire & defaltare nō indecēter sed incursionē insu p̄facere & media in acie apte versari experientia & exercitatione p̄didicisset: iussitq; oibus q non oīno certaminis essent ignari cōfestim se sequi: vrbem egredi: in hostesq; ducit: tū illi mox equis incēsis: erant enim viri trecenti / decē vna sequebantur & cursū citato recta hostes petebāt. Tum hi cū in se iri vidissent nō dissi vt prius populabant: neq; enim hos p̄dæ duxerim oportunos equites quippe ac pedites in vnū protinus coiere & se in Phalangē coegerāt haud tñ hanc densiorē: qui enim fieri id poterat: cū prædatū non multi prodissent: sed validā alioquin: q̄a cōi defensione & coeūtibus cornibus ex ordine se tuebant. Romani vero vbi ad sagittę iactū ad hostes venisset: cū his tā bñ instructis:

Franciali
gemū cō-
tumelijs ī
cessunt.

Narfes ar
minū mo
uet.

Theudi-
uald⁹ bur
onū dux
Ad narfes
tē venit.

Franci cir
ca Arimi
nū popu
lāt agros.

Equi ele-
gantis de-
scriptio.

D iij.

LIBER

Romani
frācos po
pularores
fagittis in
sequuntur

manus cōserere & plari haudquaq̄ in rē fore duxerūt: fagittari do tñ & iaculādo q̄ primi bellādo starent fallere p̄tentabant: & a frōte dēlitatē prumpe: sed illi scutis optie cōmuniti stabiles p̄ma nebāt & plane immoti: ac cōq̄ tā bene densatā nuspiā auellebāt & eo minus quo & spissiofē siluam tūc nacti: p̄ munitiōe arboribus vterētur iāq̄ telorū iaculatione se tuebant: verū vbi nihil in ferri iacturę his poterat: oibus Narses ai o agitatīs: belligerādi ge

Genus pu
gnę nouū

nus quoddā & Barbarę excogitandū machinabāt. Vnnorū genti bus primū tūc adinuentū iussit nāque q̄ circa se essēt vt hostibus terga dando quā primū retro se verterēt tanquā timore in fugam actos & hostes insup a siluis ad nudos expeditosq̄ campos quā possēt longius auocarēt sibi vero reliq̄ cure fore: militibus itaq̄ impia exeq̄ndo fugā iā capeffētibus: Frāci hac fuga illusi & verā esse formidinē rati: intrepide Phalange soluta: & siluis relictis ad hos insectādos enixe incubuere: ac p̄mi q̄dem egtes cucurrerūt: hos pedites seq̄bant: q̄ & fortissimi essent & p̄nissimi: ita vt fugientibus effulse oēs insisterēt: p̄inde Narses ip̄m viuū capturi: & exiguo cū labore imposituri bello optatū iādiu finē: sed hi q̄dē militaris disciplinę: p̄sus obliui effusius & incaute p̄cedebāt: alacres & bona spe freti, Romani vero laxatis habenis Ariminū verus deferebant: dices illos certiore captos formidie quadā fugā inisse adeo hi ad verū q̄ p̄xime timorē dissimulāt: & vbi nudo in cāpo erāt iā Barbari dissipati: & a nemore q̄ lōge diuulsi: tūc Romani Narses significatōe & iussu: eqs cōuersis: ex aduersoq̄ sese explicātes p̄sequētibus hostibus: obuā his in frontē eundo se obtulerūt: & oēs re subita cōsternatos inclemēter vrgebāt: ita vt q̄ fugere videbant e vestigio hostes insectarent Barbarorū igitur egtes vbi instans piculum p̄sensissent celerrimo cursu exercituiq̄ ad siluā reducto: saluti fuere: pedites tñ relicti foede & passi iā cędeban: atq̄ adeo vt torpētes iā redditi ne manus quidā mouerēt: erāt nimis: ex subita rerū immutatōe obstupefacti & q̄si sui nil cōpotes vnde pecudū more p̄strati p̄ campos iacebāt his itaq̄ supra noningentos iā cęsis ceteri abscessere & ad suos sic se recepere duces vt nō alias sibi in tuto fore existimarēt: a ceteris se copijs ab gregari: Narses igit Rauennā repetēs oibus ibi egregie dispositis rebus Romā se demū hyemandi causa contulit.

Cędes pe
ditū fran
corum.

Narses ro
mā cōten
dit.

LIBER SECVNDVS.